

**VALSTYBINĖS AUGALININKYSTĖS TARNYBOS
PRIE ŽEMĖS ŪKIO MINISTERIJOS
DIREKTORIUS**

ĮSAKYMAS

**DĖL MĖGINIŲ ĖMIMO VYNUOGIŲ GELTOS FITOPLAZMAI (*GRAPEVINE
FLAVESCENCE DORÉE PHYTOPLASMA*) NUSTATYTI METODIKOS PATVIRTINIMO**

2023 m. birželio 8 d. Nr. A1-295
Vilnius

Vadovaudamasis Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010 m. gegužės 24 d. įsakymu Nr. 3D-490 „Dėl Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos nuostatų ir administracijos struktūros patvirtinimo“, 21.1 papunkčiu:

1. T v i r t i n u Mėginių ėmimo vynuogių geltos fitoplazmai (*Grapevine flavescence dorée phytoplasma*) nustatyti metodiką (pridedama).
2. Į p a r e i g o j u Bendrųjų reikalų skyriaus darbuotoją, atsakingą už šio įsakymo registravimą, supažindinti su šiuo įsakymu Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus pavaduotojus, Fitosanitarijos skyriaus, Fitosanitarinių tyrimų laboratorijos (skyriaus), regioninių skyrių, Pasienio kontrolės koordinavimo skyriaus, pasienio kontrolės punktų fitosanitarijos postų (skyrių) vedėjus.

Direktorius

Sergejus Fedotovas

PATVIRTINTA

Valstybinės augalininkystės tarnybos prie
Žemės ūkio ministerijos direktoriaus
2023 m. birželio 8 d. įsakymu Nr. A1-295

MĖGINIŲ ĖMIMO VYNUOGIŲ GELTOS FITOPLAZMAI (*GRAPEVINE FLAVESCENCE DORÉE PHYTOPLASMA*) NUSTATYTI METODIKA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Mėginių ėmimo vynuogių geltos fitoplazmai (*Grapevine flavescence dorée phytoplasma*) nustatyti metodika (toliau – Metodika) nustato vynuogių geltos fitoplazmai (*Grapevine flavescence dorée phytoplasma*) (toliau – fitoplazma) sukeltus požymius augaluose šeiminiukuose, taip pat mėginių ėmimo, paruošimo, laikymo ir pristatymo į Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Augalininkystės tarnyba) Fitosanitarinių tyrimų laboratoriją (skyrių) (toliau – laboratorija) tvarką.

2. Metodikos tikslas – užtikrinti tinkamą, reikiamo dydžio ir kokybės augalų ir (ar) jų dalių mėginio paėmimo procedūrą. Paimti mėginiai naudojami fitoplazmai nustatyti.

3. Metodika parengta vadovaujantis Metodikos 1 priede nurodytais teisės aktais ir šaltiniais.

4. Metodika taikoma atliekant augalų dalių fitosanitarinį patikrinimą ir (arba) fitosanitarinę stebėseną (toliau – tikrinimas) šiose tikrinimo vietose:

4.1. atliekant nacionalinę fitosanitarinę priežiūrą, Europos Sąjungos kofinansuojamą fitosanitarinę stebėseną, augalų dauginamosios medžiagos sertifikavimą ar išvežant augalus iš Lietuvos Respublikos į trečiąsias šalis – žemės ūkio paskirties žemės sklypuose, augalų tiekimo rinkai vietose, prekybos paskirties pastatuose arba jų patalpose, karantino punktuose ir izoliavimo infrastruktūros objektuose, sandėliavimo, pagalbinių ūkio paskirties pastatuose arba jų patalpose (saugyklose, sandėliuose, rūšiavimo patalpose, aruoduose), kitose augalų laikymo, sandėliavimo, gamybos bei augalų auginimo vietose (šiltnamiuose, lauko aikštelėse, transporto priemonėse ir kt.);

4.2. atliekant įvežamų į Lietuvos Respubliką ir Europos Sąjungą iš trečiųjų šalių augalų fitosanitarinį tikrinimą – transporto priemonėse, konteineriuose, vagonuose.

5. Metodika vadovaujasi Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos regioninių skyrių ir pasienio kontrolės punktų fitosanitarinės tarnybos postų (skyrių) valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis (toliau – darbuotojai).

6. Europos ir Viduržemio jūros baseino šalių augalų apsaugos organizacijos (toliau – EPPO) fitoplazmai suteiktas kodas – PHYP64.

7. Fitosanitarinė kategorija: fitoplazma įrašyta į Sąjungos karantininių kenkėjų sąrašą, nurodytą 2019 m. lapkričio 28 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2019/2072, kuriuo nustatomos vienodos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/2031 dėl apsaugos priemonių nuo augalų kenkėjų įgyvendinimo sąlygos, panaikinamas Komisijos reglamentas (EB) Nr. 690/2008 ir iš dalies keičiamas Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2018/2019, su visais pakeitimais, II priedo B dalyje.

II SKYRIUS ĮRANKIAI, PRIEMONĖS IR DOKUMENTAI

8. Mėginiui imti, paruošti ir išsiųsti reikalingos priemonės ir įrankiai:
  - 8.1. peilis, sodo žirklys;
  - 8.2. vienkartinės pirštinės;
  - 8.3. chalatai, antbačiai;
  - 8.4. vanduo;
  - 8.5. purkštuvai su 70 proc. etilo alkoholio tirpalu ar kita dezinfekavimo priemone;
  - 8.6. šluostės;
  - 8.7. popieriniai rankšluosčiai;
  - 8.8. sandari (plastikinė) pakuotė;
  - 8.9. rašiklis;
  - 8.10. plombos ir plombavimo įrankiai;
  - 8.11. šaltkrepsis ar kita sandari (palaikanti temperatūrą) pakuotė su šaldymo elementais;
  - 8.12. šaldytuvas;
  - 8.13. mėginių lydintys dokumentai.

III SKYRIUS MĖGINIŲ ĖMIMAS

9. Mėginiams imti naudojami švarūs įrankiai ir priemonės. Prieš imant kiekvieną mėginį ar baigus imti mėginius įrankiai ir priemonės turi būti keičiami ar dezinfekuojami: nuplaunami vandeniui, nuvalomi ar purškiami 70 proc. etilo alkoholio tirpalu arba kita dezinfekavimo priemone, išdžiovinami ar išsausinami švariomis šluostėmis. Prieš kerpant mėginio skirtingų augalų šeiminių kiekvieną atskirą lapą ar šaką, žirklys turi būti dezinfekuojamas 70 proc. etilo alkoholio tirpalu. Naudotos vienam mėginiui imti vienkartinės pirštinės ir antbačiai išmetami utilizuoti.

10. Pagrindinis augalas šeimininkas – *Vitis L.* (toliau – augalai šeimininkai).

11. Fitoplazma plinta per augalų šeimininkų dauginamąją medžiagą arba vektorius. Pagrindinis fitoplazmos vektorius – cikadėlė *Scaphoideus titanus* Ball., kurio mėginių ėmimas nurodytas Mėginių ėmimo cikadinių (*Hemiptera: Auchenorrhyncha*) rūšims nustatyti metodikoje, patvirtintoje Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2018 m. liepos 5 d. įsakymu Nr. A1-374 „Dėl Mėginių ėmimo cikadinių (*Hemiptera: Auchenorrhyncha*) rūšims nustatyti metodikos patvirtinimo“.

12. Fitoplazmos ligos požymiai augalams šeimininkams yra nurodyti Metodikos 2 priede.

13. Vienas tikrinimo vienetas – vienos rūšies (porūšio, veislės ir kt.) augalai šeimininkai, esantys vienoje tikrinimo vietoje, kaip nurodyta Metodikos 4.1 ir 4.2 papunkčiuose.

14. Augalų šeimininkai, siunčiami siuntomis, apžiūrimi pagal 2019 m. lapkričio 25 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) 2019/2130, kuriuo nustatomos gyvūnų ir prekių, kuriems taikoma oficiali kontrolė pasienio kontrolės postuose, dokumentų patikrinimų, tapatumo patikrinimų ir fizinių patikrinimų metu ir po jų atliktinų veiksmų išsamios taisyklės, III priedą. Priklausomai nuo siuntos ar partijos dydžio bei tikrinamosios produkcijos tipo, tikrinimo vienetų kiekis, kurį reikia atrinkti tikrinimui, atliekamam vizualiai apžiūrint, nurodytas Metodikos 1 lentelėje. Vienas mėginys formuojamas iš vienalytės siuntos ar vienalytės partijos vienos rūšies (porūšio, veislės ir kt.) augalų šeimininkų.

1 lentelė. Augalų šeimininkų tikrinimo vienetų kiekis pagal siuntos ar partijos dydį ir tikrinamosios produkcijos tipą.

Vienalytėje siuntoje arba siuntos vienalytėje partijoje* esančių tikrinimo vienetų kiekis (iki nurodyto skaičiaus)	Tikrinimo vienetų kiekis, kurį reikia atrinkti dėl tikrinimo, atliekamo vizualiai apžiūrint		
	Įsišakniję sodinti skirti augalai šeimininkai, nesantys vegetacinės ramybės būsenoje	Vegetacinės ramybės būsenoje esantys sodinti skirti augalai šeimininkai	Kiti neįsišakniję augalai šeimininkai (auginiai, augalai, augaliniai produktai ir kiti objektai)
25	25	25	24
50	50	48	39
100	95	78	45
200	155	105	51
300	189	117	54
400	211	124	55
500	225	129	56
600	235	132	56
700	243	134	57
800	249	136	57

900	254	137	57
1000	258	138	57
2000	277	143	58
3000	287	145	58
4000	288	146	58
5000	290	147	59
6000	291	147	59
7000	292	147	59
8000	293	147	59
9000	294	148	59
10000	294	148	59
20000	296	148	59
30000	297	148	59
40000	297	149	59
50000	298	149	59
60000	298	149	59
70000	298	149	59
80000	298	149	59
90000	298	149	59
100000	298	149	59
200000+	298	149	59

* – jei siunta sudaryta iš kelių partijų.

15. Mėginių laboratoriniams tyrimams paėmimas iš atrinktų po tikrinimo augalų šeimininkų siuntų:

15.1. iš vienos siuntos / partijos augalų šeimininkų pagal Metodikos 1 lentelę formuojamas vienas mėginys (atskiri laboratoriniai mėginiai neformuojami). Vieną mėginį turi sudaryti iš vienos siuntos ar partijos kelių vietų paimti vienos rūšies (porūšio, veislės ir kt.) augalų šeimininkų su tipiškais ligos požymiais, nurodytais Metodikos 2 priede. Jei siuntą sudaro kelios partijos, tai kiekvienos partijos apžiūra turėtų būti atlikta atskirai ir imami atskiri mėginiai;

15.2. vienam mėginiui imami lapai nuo 1 – 5 augalų šeimininkų. Nuo kiekvieno augalo šeimininko paimama ne mažiau kaip 20 lapų.

16. Augalų šeimininkų, auginamų ir (arba) laikomų atvirame grunte, mėginiai imami liepos – rugsėjo mėnesiais:

16.1. mėginys formuojamas iš augalų šeimininkų su ligos požymiais. Iš vieno tikrinimo vieneto paimamas vienas mėginys. Vienam mėginiui imami lapai nuo 1 – 5 augalų šeimininkų. Nuo kiekvieno augalo šeimininko paimama ne mažiau kaip 20 lapų.

17. Vegetacinės ramybės būsenoje esančių augalų šeimininkų mėginiai imami visus metus. Mėginį sudaro 1 – 5 augalų šeimininkų šaknys, šakos ar stiebai be lapų.

IV SKYRIUS MĖGINIŲ PARUOŠIMAS, LAIKYMAS IR IŠSIUNTIMAS Į LABORATORIJĄ

18. Mėginio paruošimas:

18.1. mėginio ėmimo vietoje kiekvienam mėginiui Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos informacinėje sistemoje (toliau – VATIS) (adresu <https://vatis.vatzum.lt/>) pildomas Mėginio kenksmingiesiems organizmams nustatyti paėmimo aktas, kurio forma patvirtinta Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2013 m. birželio 3 d. įsakymu Nr. A1-194 „Dėl dokumentų formų patvirtinimo“ (toliau – aktas). Mėginio savininkas ar jo įgaliotas asmuo aktą VATIS pasirašo elektroniniu būdu (planšetinio kompiuterio ekrane ar naudodamas kitas priemones, leidžiančias identifikuoti pasirašantį asmenį) arba ant atspausdinto akto. Jei mėginio savininkas ar jo įgaliotas asmuo neturi galimybės pasirašyto akto atsispausdinti iš VATIS, darbuotojas iš VATIS atspausdina pasirašyto akto nuorašą, jo tikrumą patvirtina Dokumentų rengimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. V-117 „Dėl Dokumentų rengimo taisyklių patvirtinimo“, nustatyta tvarka ir jį įteikia mėginio savininkui ar jo įgaliotam asmeniui. Aktas (be mėginio savininko arba jo įgalioto asmens vardo, pavardės, parašo, datos) atspausdinamas ir supakuojamas kartu su paimtu mėginiu;

18.2. mėginį sudarančios augalų šeimininkų dalys (lapai) suvyniojamos į drėgną popierinį rankšluostį. Mėginys sudedamas į pakuotę, kuri sandariai uždaroma įdėjus aktą, ir užplombuojamas. Visa tai atliekama mėginio savininko ar jo įgalioto asmens akivaizdoje;

18.3. supakuotas ir užplombuotas mėginys su augalų šeimininkų dalimis nedelsiant įdedamas į šaltkrepsį ar kitą sandarią (palaikančią vėsią temperatūrą) pakuotę su šaldymo elementais (negalima naudoti ledo kubelių ar sauso ledo) taip užtikrinant, kad mėginys transportavimo (nuo mėginio paėmimo vietos iki regioninio skyriaus ar pasienio kontrolės punkto fitosanitarijos posto (skyriaus)) metu ir iki išsiuntimo į laboratoriją būtų laikomas vėsiai, tamsoje. Mėginį būtina laikyti šaldytuve, jeigu jis į laboratoriją nėra išsiunčiamas tą pačią dieną.

19. Jei vienas mėginys formuojamas iš vieno laboratorinio mėginio, kurį sudaro vieno ar kelių augalų šeimininkų dalys, visos jos sandariai supakuojamos ir užplombuojamos viename plastikiniame maišelyje ir pildomas vienas aktas.

20. Jei iš vienos tikrinimo vietos paimami keli laboratoriniai mėginiai, kiekvienas laboratorinis mėginys sandariai supakuojamas atskirame plastikiniame maišelyje ir sunumeruojamas. Vienos tikrinimo vietos visi laboratoriniai mėginiai sudaro vieną mėginį, kuris į laboratoriją pristatomas su vienu aktu.

21. Prieš pat išsiunčiant į laboratoriją, mėginiai su augalų šeimininkų dalimis perkeliama į šaltkrepsį ar kitą sandarią (palaikančią vėsią temperatūrą) pakuotę su šaldymo elementais.

22. Mėginiai turi būti išsiųsti į laboratoriją ne vėliau kaip per 2 paras, terminą skaičiuojant nuo jų paėmimo laiko, ir ne vėliau kaip prieš vieną dieną iki laboratorijos ne darbo dienos (šeštadienio ir sekmadienio) ar šventinės dienos. Prireikus iš pasienio kontrolės punktų fitosanitarijos postų (skyrių) mėginiai gali būti išsiųsti dieną prieš laboratorijos pirmąją darbo dieną po ne darbo dienos ar šventinės dienos.

23. Darbuotojai, ruošdami išsiųsti mėginį, privalo jį supakuoti taip, kad transportuojant mėginys būtų apsaugotas nuo aplinkos veiksnių, galinčių neigiamai pakeisti jo savybes (aukštos temperatūros poveikio, tiesioginių saulės spindulių poveikio, netyčinio mėginio fizinio sugadinimo).

24. Mėginiai po laboratorinių tyrimų negražinami.

Mėginių ėmimo vynuogių geltos
fitoplazmai (*Grapevine flavescence dorée*
phytoplasma) nustatyti metodikos
1 priedas

TEISĖS AKTŲ IR MOKSLINIŲ STRAIPSNIŲ SĄRAŠAS

1. 2016 m. spalio 26 d. Europos parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/2031 dėl apsaugos priemonių nuo augalų kenkėjų, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 228/2013, (ES) Nr. 652/2014 ir (ES) Nr. 1143/2014 ir panaikinamos Tarybos direktyvos 69/464/EEB, 74/647/EEB, 93/85/EEB, 98/57/EB, 2000/29/EB, 2006/91/EB ir 2007/33/EB, su visais pakeitimais.

2. 2017 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/625 dėl oficialios kontrolės ir kitos oficialios veiklos, kuri vykdoma siekiant užtikrinti maisto ir pašarų srities teisės aktų bei gyvūnų sveikatos ir gerovės, augalų sveikatos ir augalų apsaugos produktų taisyklių taikymą, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 999/2001, (EB) Nr. 396/2005, (EB) Nr. 1069/2009, (EB) Nr. 1107/2009, (ES) Nr. 1151/2012, (ES) Nr. 652/2014, (ES) 2016/429 ir (ES) 2016/2031, Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1/2005 ir (EB) Nr. 1099/2009 bei Tarybos direktyvos 98/58/EB, 1999/74/EB, 2007/43/EB, 2008/119/EB ir 2008/120/EB, ir kuriuo panaikinami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 854/2004 ir (EB) Nr. 882/2004, Tarybos direktyvos 89/608/EEB, 89/662/EEB, 90/425/EEB, 91/496/EEB, 96/23/EB, 96/93/EB ir 97/78/EB bei Tarybos sprendimas 92/438/EEB (Oficialios kontrolės reglamentas), su visais pakeitimais.

3. 2019 m. lapkričio 25 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2019/2130, kuriuo nustatomos gyvūnų ir prekių, kuriems taikoma oficiali kontrolė pasienio kontrolės postuose, dokumentų patikrinimų, tapatumo patikrinimų ir fizinių patikrinimų metu ir po jų atliktinų veiksmų išsamios taisyklės.

4. 2019 m. lapkričio 28 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2019/2072, kuriuo nustatomos vienodos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/2031 dėl apsaugos priemonių nuo augalų kenkėjų įgyvendinimo sąlygos, panaikinamas Komisijos reglamentas (EB) Nr. 690/2008 ir iš dalies keičiamas Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2018/2019, su visais pakeitimais.

5. Dokumentų rengimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. V-117 „Dėl Dokumentų rengimo taisyklių patvirtinimo“.

6. Mėginio kenksmingiesiems organizmams nustatyti paėmimo aktas, kurio forma patvirtinta Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2013 m. birželio 3 d. įsakymu Nr. A1-194 „Dėl dokumentų formų patvirtinimo“.

7. Mėginių ėmimo cikadinių (*Hemiptera: Auchenorrhyncha*) rūšims nustatyti metodika, patvirtinta Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2018 m. liepos 5 d. įsakymu Nr. A1-374 „Dėl Mėginių ėmimo cikadinių (*Hemiptera: Auchenorrhyncha*) rūšims nustatyti metodikos patvirtinimo“.

8. Tarptautinis fitosanitarinių priemonių standartas Nr. 31 „Krovinių mėginių atrankos metodologija“ (ISPM 31), patvirtintas Tarptautinės augalų apsaugos konvencijos (IPPC) sekretoriato.

9. Europos ir Viduržemio jūros baseino šalių augalų apsaugos organizacijos (EPPO) standartas PM 7/079 (2) „Vynuogių geltos fitoplazma“ (<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/epp.12280>)

10. 2018 m. kovo 19 d. Europos maisto saugos tarnybos (EFSA) darbo planas ir metodologija augalų kenkėjų tyrimų nurodymams Europos Sąjungos šalyse (<https://doi.org/10.2903/sp.efsa.2018.EN-1399>)

Mėginių ėmimo vynuogių geltos fitoplazmai (*Grapevine flavescence dorée phytoplasma*) nustatyti metodikos 2 priedas

FITOPLAZMOS SUKELIAMOS LIGOS POŽYMIAI

I SKYRIUS

FITOPLAZMOS SUKELIAMOS LIGOS POŽYMIŲ APRAŠYMAS

1. Fitoplazmos sukeltos ligos požymiai:
  - 1.1. lapai trapūs, geltonuoja arba raudonuoja, riečiasi žemyn.
  - 1.2. ūgliai minkšti, ploni.
  - 1.3. šakų žievėje susiformuoja juodos pustulės.
  - 1.4. uogos formuojasi netolygiai, susiraukšlėja.

II SKYRIUS

LIGOS POŽYMIAI AUGALŲ ŠEIMININKŲ LAPUOSE IR VAISIuose

1 pav. Ligos požymiai augaluose šeimininkuose. Nuotrauka iš <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/epp.12280>

2 pav. Uogų pažeidimai. Nuotrauka iš <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/epp.12280>
